

Missa Aboniensis

(Szilas Imre 1967-es és 1997-es miséinek fogadtatása)

EMLÉKEZÉS VAGY ÚJRAKEZDÉS?

A hatvanas-hetvenes évek *katolikus evangelizációs mozgalmanak*¹ fontos tényezői voltak a beat-misék: okozói és okozatai is egyben. A „vagyunk”, a „mi nyelvünkön szólnak”, „saját nyelvünkön szólhatunk” élménye tömegeket mozgósított: erősítette a mag-tagság katolikus identitását, és rokonszenvenné, sőt „áramvonalassá” tette a bizonytalanok, a peremhelyzetűek és a kívülállók számára a katolikus egyházat. Az 1965-ös *Ki mit tud*-on nyertes spirituálé-trió tagjai (Petrovics Péter és Tamás) baráti körébe tartozott a konzervatórium² mellett kántorképzőbe is járó Szilas Imre, valamint Széll Vince, aki máris a megvalósításon gondolkodik, amikor felbukkan körükben a rock-zene nyelvén megszólaló egyházi zene, és konkrétan a beat-mise ötlete. Neki is köszönhető, hogy 1967 húsvétján Abonyban bemutatják Szilas *Húsvéti misé*-jét, vagy ahogyan akkor nevezték, a *Mass teenager*-t, és miután megnyeri ügyüknek a plébános (Tóth János) és a karnagy (Tardy László) támogatását, 1968-tól a Mátyás templomban is. A közreműködők Szilas különböző beat-zenekarokban játszó zenésztársai és templomi énekkarokban éneklő fiatalok. A hatás elementáris, és ez nemcsak a templomba járó és az oda ez alkalmakkor a beat-mise hírére érkező fiatalokra vonatkozik. Az eseményekre nagy létszámmal fölvonuló titkosrendőrség és tucatnyi lap és magazin tudósítója sem maradt tétlen és/vagy semleges: a Ludas Matyi, a Magyar Rendőr és a Világosság egyaránt – persze nem egyformán – foglalkozott az eseménnyel.³ Szilas ír még két beat-misé, majd – bár nem akar disszidálni – hamarosan Kaliforniába kerül⁴, ahol zeneszerzői, karnagyi, orgonaművészi és zenetudósi⁵ diplomát szerez. Bár vallásossága vagy beat-miséi miatt itthon semmiféle kellemetlenség nem érte, mégis elhatározza, s be is tartja, hogy amíg a kommunizmus tart, nem jön haza. Bár *Üvözlégy*-ét népénekként éneklik, elfeledvén szerzőjét, beat-miséi – a rendszer-váltás után egyszer-kétszer előadják főművét – Csipkerőzsika-álmot alszanak. Mint a Los Angeles melletti Pasadena presbiteriánus egyház orgonistáját és zeneszerzőjét kéri meg Széll Vince a nagysokára haza látogató Szilast, hogy az abonyi beat-mise 30 éves évfordulójára újra írjon misét⁶, és unszolására meg is születik a *Missa Aboniensis*. 1997 tavaszán több alkalommal fel is hangzik mindkét mű, hol miséken, hol koncerteken.

¹ Bővebben: KAMARÁS ISTVÁN: *Lelkierőmű Nagymaroson*. Bp., VITA, 1989.

² Még a zenei általános iskolában Kodály felfigyel rá, improvizálását megdicséri.

³ Bővebben: KAMARÁS ISTVÁN – KÖRMENDY FERENC: *Religiozus beat? = Új Forrás*, 1990. 2. sz., 3. sz.

⁴ Együttesét Szudánba hívják, az ottani legelőkelőbb szállodában zenélnék, majd szerződésük lejártával hazafelé jövet megállnak az NSZK-ban. Miközben ő ott élő barátját látogatja meg, az együttes többi tagja összes holmijával, hangszerével együtt eltűnik. Szilas Svédországban élő rokonaitól kér tanácsot, akik érte mennek, hogy átcsempésszék, de őt a svéd határon lekapcsolják. Visszatoloncolják az NSZK-ba, ahonnét már nem mer haza menni, mert közben lejárt a kint tartózkodási engedélye, így aztán Amerikában élő nővére segít rajta.

⁵ Doctor of Philosophy in Sacred Music (egyházzenei doktor)

⁶ Az ötletet Somodi Gyuláné Sándor Irén abonyi óvónő vetette föl Széll Vincének.

Tanítványaimmal, a Janus Pannonius Tudományegyetem szociológia és kommunikációs szakos hallgatóival⁷ és két fiatal kollégámmal⁸ megpróbáltuk e mű keletkezését, létrehozását és fogadtatását nyomon követni, s a külső-belső történéseket értelmezni.

Kit és milyen üzenettel akartak megszólítani az *Abonyi misé*-t megrendelők, megszervezők és előadók? Milyen események keretében valósult meg a szándék? Kik és hogyan fogadták, értelmezték az üzenetet? Ezekre a kérdésekre kerestük a választ.

A megszólítók egymást is befolyásoló, némiképpen eltérő motiváltságú együtttest alkottak:

– A megrendelő és a szervező szerepében – mint egykor, most is – *Széll Vince*. Kérdés, mennyire azonos, mennyire eltérő célokkal. Mennyiben csupán az emlékezés, a nosztalgia, mennyiben az újrakezdés jegyében? Utóbbi esetben mennyiben a régi, mennyiben új tartalommal és formában, mennyiben új üzenettel? Mennyiben személyes ügye (már csak azért is, mert egy rendkívül súlyos balesetből állt talpra hatalmas lelki erővel), mennyiben egy csoport-érdeket (az egykori egyházi beat zenészekét, az egyházi evangelizációs nyelvet megújítókat, a klerikusok előtt bizonyítani akaró civil katolikusokét, az egész egyházét)?

– *Szilas Imre*, a zeneszerző s a mű előadásában is résztvevő zenész. Az egykori beat-zenész, az egyházi zenész vagy a zenetudós? A presbiteriánus egyház tagja, az ökumenizmus képviselője, vagy éppen újra katolikus színekben? Saját – egykori vagy kaliforniai – ihletéből táplálkozva vagy többé-kevésbé figyelembe véve a megrendelők értékeit, céljait? (Azzal is számolni lehet, hogy a presbiteriánus egyház „felekezet fölötti keresztény” zenésze mint „nem katolikus” ellenérzést válthat ki túlbuzgó hívekből.)

– Maga a zenemű. Amatőr, félamatőr vagy profi munka? Alkalmi zene vagy autonóm mű? Pop-zene, magas művészet vagy a kettő ötvözete, s ha utóbbi, milyenfajta keverék? Könnyen előadható és befogadható populáris mű vagy csak profik által kivitelezhető és élvezhető alkotás? Liturgiába illeszthető vagy koncertmű?

– A zeneművet előadó egykori zenésztársak (Bardóczi Gyula, Kékes Zoltán, Lombosi András, Rápolti Árpád, Ullmann Ottó, Tegzes Ottó). Közülük egyesek még ma is pop-együttesekben zenélnek, mások már csak alkalmi szerűen. Többen azóta nem találkoztak Szilassal, a katolikus egyházzal és az egyházi zenével pedig más és más a viszonyuk. Így aztán számítani lehet arra, hogy egyesek csak egy jó buli reményében, mások a barátság kedvéért, ismét mások egy színvonalas produkcióban való részvétel miatt, megint mások vallásos vagy egyházas motivációval vállalkoznak az *Abonyi misé*-ben való közreműködésre.

– A kórus. Benne pestiek és abonyiak, az egykori Szilas-misé éneklők és a mai nemzedék, az elsősorban a komoly zenét és a pop-zenét is kedvelők.

– A karnagy, (*Tardy László*), aki a művet egykor⁹ és most betanította és vezényelte. Prominens képviselője a magyar egyházzeneének, s ugyanakkor nagy formátumú vádlókkal szemben védőüggyvédje a színvonalas pop-zeneének, segítője a zenei nyelvújításnak. Kérdés, most mit vállal föl: egy emléket és a régi jó barátokat (Szilast, Széll Vincét és az egykori templomban is játszó pop-zenészeket), vagy immár egy, a magas művészet körébe sorolható, s így nehezebben megtanulható és előadható, de könnyebben védhető művet.

⁷ Máron Zsófia, Szűcs Krisztina, Vári László

⁸ Péterfi Rita és Szűcs Hajnalka

⁹ Abonyban még nem, de a Mátyás-templomban már nemcsak a Húsvéti misét, hanem a többi Szilas-művet is ő „gondozta”.

Megszólítók és egyben megszólítottak is azok az egyházi és más intézmények, ahol elhangzottak a művek.

Az események. Az *Abonyi mise* fogadtatását négy alkalommal, négy helyszínen vizsgáltuk: először április 6-án Abonyban, ahol a Szent István Templomban egyházzenei áhítat keretében az *Abonyi mise*, mise keretében a Húsvéti beat mise, majd április 12-én Budapesten az Erzsébetvárosi Árpádházi Szent Erzsébet templomban a mise keretében a beat-mise, koncerten az *Abonyi mise*, egy nappal később a Mátyás templomban a diákmisén a beat-mise, a szokásos „koncert-misén”¹⁰ (zömmel a törzsközönség előtt) pedig az *Abonyi mise*, április 19-én a Magyar Szentek Templomában (zömmel fiatal közönség és az egykori beat-misék közönsége előtt) az esti mise keretében a beat-mise, utána pedig az új mise hangzott el. Ezeket az eseményeket a megszólítottak különböző rétegei értelmezhetik a) a beat-zene ünnepeinek, demonstrációjának, b) egy egyházon belüli, identitás-, mentalitás- és ízlésirány megnyilatkozásának, c) nosztalgia-koncertnek, amelyen a beat-mise egykori előadói és kedvelői önmagukat ünneplik, d) egy hazalátogató sztár ünneplése, e) zenei esemény egyház szolgálatába állításának az egyházi identitást erősítés és/vagy az evangelizálás céljával.

A megszólítottak közé számíthatjuk

– A misék törzsközönségét, akik számára ezek a művek merőben újfajta, kellemes vagy kellemetlen élményt jelenthetnek.

– A beat-mise egykori közönségét, akik számára kellemes vagy kellemetlen megtelepést okozhat az új mű, esetleg az egykori is, hiszen közben – felnőve – megváltozott az ízlésük.

– Tizen- és huszonevűseket, a mai világi és vallásos popzene kedvelőit, akik számára a beat-mise is régimódinak számíthat.

– Egykori zenésztársakat, akiket meglephet a 30 évvel ezelőttil erőteljesen eltérő mai mű.

– Az egyházi zene szakembereit, akiket az egykori mű erőteljesen meglepett.

– Egyházi vezetőket, akiknek zenei ízlése meglehetősen eltérő, akik ugyanakkor fontos evangelizációs eseménynek is tekinthetik a bemutatókat.

AZ ÖTLETGAZDA¹¹

„Akkor több kórusban énekeltem, több pappal, több katolikus közösséggel voltam kapcsolatban. Éjjel-nappal énekelgettük ezt a műfajt is. Ebben a világban éltünk, a tanulást elhanyagoltuk. Amikor a Szilas-féle beat-misét csináltuk, nem volt előre megfontolt evangelizációs célunk, semmiféle egyházi praktika, vagy a fiatalok templomba csábításának szándéka. *A magunk kedves zenéjét alkalmaztuk egyházi szertartásra*, mert mindkét világban, a beat-zenében és egyházunkban is otthon voltunk. Szilas Imre távozása után abbamaradtak a beat-misék, több okból is. Politikai szempontból is barátságtalan volt a légkör. Ha egyszer maga a beat-zene is politikai ügy lett, még inkább a beat-mise. Másik gondunk a kórus volt. Alkalmi együttes volt, tagjaik különböző kórusokban énekeltek, s karnagyaik nemigen örültek vendégszerepléseiknek. A harmadik probléma a zenekar volt. Imre igen nívós együttesekben játszott, ők adták elő Imre műveit, annak ellenére, hogy többségük nem volt hívő, s hogy az éj-

¹⁰ Ahol a zeneirodalom nagy művei hangzanak el hétről hétre.

¹¹ Kurzívval az én kiemeléseim

szakai zenélés után nagy megterhelés volt számukra a reggeli miséken játszani. A negyedik pedig Imre távozása. Nélküle, az ő improvizatív és gazdag játéka pótolhatatlannak látszott. Odakinn rengeteget fejlődött, pedig egyáltalán nem volt könnyű élete. Egyszer megjegyezte, hogy legszívesebben Quasimodoként élne egy templomban, és csak orgonálna. Sokat dolgozott, sokat képezte magát, tele van ötlettel, improvizatív készséggel, dől belőle a zene. Nehéz lenne besorolni bármelyik irányzatba. *Manapság nagyon kevés a színvonalas populáris egyházi zene*, rengeteg a magyartalan „sláger”, limonádé és a giccs. Ez a mű sokkal hosszabb, komplikáltabb és gazdagabb, mint a harminc évvel ezelőtti. Egyöntetűen meleg fogadtatásra nem számítok, inkább az egyházi könnyűzenével kapcsolatos máig elnyúló polémiák felerősödésére lehet számítani. Különösen azok körében nem, akik szerint az egyházi zene meghitt, nem méltó hozzá a dobpergés, az extázis, a hangerő.”

A ZENESZERZŐ

„Családi tragédiák ellenére is nagyon jó gyermekkorom volt¹². Ötéves koromtól zenét tanulhattam, s már gyerekkorban is sok zenét szereztem. Kodály sokszor eljött hozzánk a zeneiskolába, egyszer egy témát adott föl, és én improvizáltam rá, s neki nagyon tetszett. Amikor konzervatóriumba jártam zeneszerzés szakra, már voltak zenekaraim, akikkel beat- és rockzenét játszottunk, s mint vallásos gyereket szent énekeket kezdtünk egy kicsit másképpen játszani. És akkor jött az ötlet, hogy csináljunk *beat-misé*t. Jó barátom, Szél Vince ezután állandóan ösztönzött, inspirált, nagyon feldobott. Aztán megcsináltunk a *Húsvéti misét*. Akkor ösztönösen írtam, ma már tapasztaltabb vagyok, miután megismertem az egyházzene irodalmát. Ez a zene talán jobban ki tudja fejezni minden más formánál azokat a hatalmas dolgokat, amiket Isten művel a világ teremtésétől fogva.

Amikor Szél Vince barátom felvetette, hogy írjak új misét az évfordulóra, először az a gondolat fordult meg a fejemben, hogy az új állandó részek közé a harminc évvel ezelőtti változó részeket illesztettem be. Nagyon sokat dolgoztam rajta, már 1994-től, 1996-tól kezdtem küldözgetni a részleteket. Nagy örömömrre vállalták régi zenésztársaim, pedig többüket 30 éve nem láttam.

Legszívesebben valamennyiüket elhívtam volna, s mindegyiküknek adtam volna valami feladatot. Ilyen együttesben többük már nagyon régóta nem játszott. Ebben a misében szívem szerint mindazt kifejeztem, amit egész életemben gyűjtöttem össze. Nemcsak főlemelő, hanem egyházzenei élményt is szeretnék adni. Az sem mindegy, hogy hol. Az embernek csak egy hazája lehet, az ember mindenütt másutt idegen. Ez a kis haza otthonom. Ez egy többlet. Mindig is írtam zenét, kisebb-nagyobb sikerekkel, orgonaműveket, kórusműveket. Csak rendelésre. Ezt is, Vince kérésére. *Eddigi munkásságom summázata az Abonyi mise*. Latin szöveg és rock and roll együtt. A latin illik a grandiózussághoz. Tudom, hogy sokan nem szeretik ezt a zenét. Harminc éve is úgy volt. Nádas Péter¹³ akkor azt írta, hogy, amit csináltunk nem maradandó, elmegy fölötte az idő. *Nekünk akkor semmiféle ideológiánk nem volt*, egyszerűen szeretünk zenélni, s mivel katolikusok voltunk, egyházzenevel is foglalkoztunk. Akkor ez a

¹² Édesapja születése után állandóan ágyhoz kötött beteg lett, egyik nővére és bátyja pedig hatéves korában nyugatra ment.

¹³ Akkor mint fiatal újságíró, aki az abonyi és a Mátyás templom-beli bemutatóról is írt, eléggé fanyalogva. Ld. KAMARÁS ISTVÁN – KÖRMENDY FERENC: *Religiozus beat? = Új Forrás*, 1990. 2. sz.

kettő, a beat és a mise összejött. Nagyon vigyáztunk arra – részben politikai, részben liturgikus okokból –, hogy csak elfogadott egyházi szövegeket használjunk. Az USA-ban is egy katolikus templomban kezdtem el orgonálni, de elkezdtem zenélni más egyházakban is, ahol a könnyebb zenék divatosak voltak, baptisták és mindenféle karizmatikusok körében. Mindenféle keresztény templomban működtem. Szent Pál azt mondja, ugye, hogy vizsgáljátok meg jól, s én ezt szem előtt tartottam. *Jézus volt számomra a mérce*. Megismerkedtem különböző zenei stílusokkal, ideológiákkal, teológiákkal, teológiai tanulmányokat is folytattam. Ma egy presbiteriánus templomban vagyok orgonista és karvezető, de más templomokban is játszom. Ami a hitemet illeti, ez egy spirális dolog, egyre jobban, *egyre mélyebben tanulmányozom, élem az életet*, egyre mélyebben gyakorlom hitemet. A keresztény vallás intellektuális, meg kell értenünk, s erre egy egész élet kevés. A katolikuson kívül sok más fajta keresztény hatás is ért, hol az egyik, hol a másik vált életemben hangsúlyossá. A lényeghez szeretnék eljutni. Ezt kutatom a zenében is. A legfontosabb megtudni, mit kíván az Úr. Azt, hogy igazságot cselekedjünk, s szeressük az irgalmasságot, s teljesítsük akaratát. Ebben a mentalitásban élek, gondolkodom, és zenélek. Nehezen tudom elképzelni, hogy más is meghallja zenémben azt, amit én meghallottam benne. Ez az egész zenélés egy nagy rejtély számomra.”

A ZENEMŰ

Mivel a műről újszólván csak hívei nyilatkoztak, megkértem két független szakértőt, hogy az abonyi felvétel alapján véleményezzék a művet.

Körmendy Ferenc, a Magyar Rádió egyik művészeti vezetője, aki maga is játszik többféle zenét (köztük rock-zenét is), aki jól ismeri a magyar egyházi pop-zenét, így vélekedik az új műről: Szemléletében alapvető különbséget érzek. Szilas *professzionális igénynyel* (és ezt most nemcsak dicséretképpnem mondom) *műzenét, egyházi zenét* alkotott, míg a régebbi a sopontán örömből született. Ez a mű nagyon hosszú, népéneként, népszerű zeneként nem funkcionál. Ezt egyébként a felvételen hallható taps is igazolja. A *nagy összegezés* igényével készült. Ahogyan előre halad a mű, egyre inkább oldódik a műzene alkotási igény. Míg a túlszűfolt Kyrie és a Credo szinte a H-moll misét idézik, a továbbiakban előrenyomul a swing, a jazz és a rock. A nagy összegezés igényével készült, tágabb izlésvilág jellemzi. Felbukkannak benne gregorián idézetek, a rock-világból is rengeteg idézet, például Webbertől, a (*Szupersztár*-ból tételes idézet is), Emerson jazz-rock triója, (orgona és szintetizátor improvizatorikus szólók emersoni ihletések), az Agnus Dei-ben egy Tina Turner által énekelt slágert véltem felismerni. A kórus nagyon jó, a orgonista igazi profi. A Kyrie egyébként nagyon szép, méltóságteljes, ünnepi alkalmakra való.

Szalai Olga, a MTA Zenetudományi Intézet munkatársa, a népzene és az egyházi zene szakértője úgy gondolja, a 67-es beat-mise teljességgel felidézi a hatvanas évek rock- és tánczenevilágát.¹⁴ Az *Abonyi mise* latinságával, felismerhető műzenei hatásokkal és törekvésekkel félig már műzenei igényt jelez. Érződik a komolyabb zenei felkészültség és igény. Ezúttal az archaizáló, barokkos (vokális) részeket elsősorban

---

¹⁴ A nem annyira dallami, mint inkább ritmikai elemekkel dolgozó – olykor kifejezetten kemény ritmikai megtámasztással megszólaló magyar nyelvű mise minden amatőrségével együtt a maga nemében igazán forradalmi esemény volt. Zenei nyelvezete nem tükröz egységes szerzői stílust. Van benne elbeatesített népének és kifejezetten kodályos fordulatokkal bíró, de egyébként nem kodályos Miatyánk. Leginkább dallami fantáziára valló a nem véletlenül népszerűvé vált Üdvözlégy, melynek minden sablonos szekvenciázása mellett is van egy íve, melodikus építkezése.

dzsesszes (hangszeres) részek változtatják. A hosszasan végigkomponált Kyrie barokkos fúgaszerű kórusa rockos hangszereléssel házasodott össze. A Glória belépő és vissza-visszatérő orgona-motívuma kifejezetten a Messiaen-t idézi fel, ha ugyan nem egyenesen átvétel. Az egyébként nehezen végigkomponálható tételen érződik a tematikus összefogottság, mégis kicsit sokféle a hangzásvilág (középkorias kórusrész, dzsesszes, rockos, dél-amerikai, gregoriános). Én a hangszeres kadenicaszerű résszel fejeztem volna be. Ez a tétel teszik legjobban. A Credo már szétesőbb, és számomra túlságosan programszerűen feldolgozott. Stílusban még vegyesebb: gregoriános, barokkos fuga-szerű, dzsesszes zongoraszóó stb. váltakozik. A női szóló, ha színesebb is, nem volt eléggé indokolt, mert nem volt annyira szép. A Sanctus és az Agnus kóruskezelése szegényesnek tűnik (visszamegy az egy szólamba, nem is elég fantáziadús, például skálamenet lefelé 8-10 hangon keresztül), feltűnő a latin szöveg prozódia szempontjából nem mindig megfelelő alkalmazása. Egészében véve *figyelemreméltónak* tartom a misét, már csak azért is, mert *nem esett áldozatául a divatos nyugat-európai vagy amerikai túl sablonos vagy érzelgős dallamvilágnak*, hanem egy számomra szimpatikusabb, rusztikusabb vonulatot idéz föl. Én a Tolcsvay-féle Magyar misét nem tartom sem eléggé liturgikusnak, sem eléggé jó zenének, mert sok volt benne a sablonosság és a világias érzelgősség. Ebben a műben *összefogottabb az egyes tételek tematikus építkezése*. Helyenként bátrabb és fantáziadúsabb a vokális és hangszeres dallamvezetés és szólamkezelés, máskor (a Credo és az Agnus egyes részeiben) viszont indokolatlanul elszegényedik. A dilemmát Szilasnál számomra az okozza, hogy nem tudom, dzsesszesített klasszikus zenét vagy klasszikus zenével színezett dzsesszt kell hallgatnom, és ezen belül az említett hatások nem olvadnak meggyőzően egybe. A törekvés nem rossz, csak érthető módon a barokk zenét illetően az elődök miatt nehéz profinak lenni. Ez a mise így *nem eléggé egyenletes színvonalú*. A szerzőnek jobban kellene törekedni a karakteresebb saját nyelvre. Kár, hogy a magyar nyomok kevésbé érződnek.

A KARNAGY

„A harminc évvel ezelőtti mise egészen új kezdeményezés volt. Nem a legmodernebb – mint Ligeti vagy Stockhausen –, de ez a fajta beat-stílus merőben különbözött az akkori vallási könnyűzenétől, például attól, amit Duval atya művelt már a 30-40-es évektől. A hagyományos egyházi zene bölcsője Európa. Amerikában egészen más a helyzet. Ott a kultúra internacionalistább, gondoljunk csak a dzsesszre és a spirituáléra. Az a hangzásvilág akkor idegen volt az európai zene hangzásvilágtól. A dél-amerikai zene elért Európába is, s akadtak próbálkozások ezen a nyelven megszólaltatni a liturgiát. Szilas a liturgia hivatalos szövegét vette anyagául, méghozzá két évvel a hivatalos bevezetése előtt, valamint a Szent Vagy Uram énekeskönyv több száz éves szövegeit. Ezeket a szövegeket jeleníti meg korosztályának zenei nyelvén, és ez nagyon jól sikerült. Az *Abonyi mise* ugyanarra a hangszer együttesre készült, de az énekkari anyagban óriási a különbség. A mostani mű *sokkal igényesebb, sokkal összetettebb*. Ez érthető is, hiszen Szilas odaát több zenei diplomát szerzett. Ez a legnagyobb értéke: *zeneileg átgondolt, kidolgozott mű, kompromisszum nélkül, mégis úgy, hogy egy jó amatőr énekkar el tudja énekelni*. Első benyomásom az volt, hogy ilyen rövid időn belül nem tudjuk megcsinálni. Amikor igent mondtam, egy évvel későbbre gondoltam, de Széll Vince kitartása győzött. Alapvetően miatta vállalkoztam mégis

rövidebb határidőre. Súlyos balesete után éppen akkor kezdett kilábalni a fizikai-lelki mélypontról. Természetesen szerepe volt döntésében annak is, hogy harminc évvel ezelőtt közösséggé kovácsolódtunk, s én is tagja lettem a főképpen a Regnum Marianum mozgalomba tartozó társaságnak. Most is ezt a társaságot hívtuk össze, bár a feladat százszor nehezebb volt. Most már remélem, hogy olyan előadás lesz, amit a kompozíció megérdemel, hogy egyszerre adhasson *zenei és vallási élményt*. Talán még Szilas sem tudja, mennyire komoly vállalkozás ezt a Nelson-miséhez hasonló terjedelmű művet előadni. A *barátság és a nosztalgia* által motivált zenészek és kórus-tagok egészen másra számítottak: egyszerű zenei szerkezetre, olyanra, mint a harminc évvel ezelőtti volt. Nem adta meg könnyen magát a mű, sem a zenészeknek, sem a kórusnak. Utóbbiak hamarabb megbarátkoztak vele, egy részüket az újdonság varázsa inspirálta. Bár a *liturgiát ennyire szem előtt tartó mű ebben a rock-stílusban ritkaság*, mégis elég nehéz megjósolni, hogyan fogadja majd az egyház, kiváltképpen az egyházi zene képviselői. Persze annak idején Bach passióit is kritikusan fogadták. A beat és dzsessz zene sok esetben csak zenei kulissza, ám itt szerves része a liturgiának, de 30 év sem volt elég, hogy ezt megszokják. Az egyházi vezetés e kérdésben ma már óvatosabb, s nem nyilatkozik ex-katedra, nem ellenzi, de nem is pártfogolja. Meg is értem, mert ebben a stílusban nagyon sok gyenge mű született.

A ZENÉSZTÁRSÁK

A szólógitáros Kékes Zoltán, a ritmusgitáros Rápolti Árpád és a basszusgitáros Ullmann Ottó hosszasan és oldottan beszélnek¹⁵ a harminc évvel ezelőtt történekekről:

– Majdnem politikai kiállás volt, de akkor nem így gondolkodtunk. Jó zene volt, katolikusok voltunk, nagy dolog volt. Nem lett kövekezménye, legfeljebb annyi, hogy újságírók elkaptak és provokatív kérdéseket tettek föl.

– Megpróbálták mindenféle politikai háttérrel belemagyarázni, de részünkről semmi ilyesmi nem volt. Számunkra egyszerűen jó buli volt.

– A Zenit együttes alsóközépszintű együttes volt, a Majakovszkij utcai tánciskolában játszott.

– Mindannyian zeneiskolások voltunk, együtt jártunk konziba, zeneszerzés szakra. Ott csináltunk – a komoly zenei tanulmányokkal párhuzamosan – beat-zenakart. Anyám tánctanárnő, így kerültünk a tánciskolába. A rádióban is szerepeltünk, szóval ott voltunk a zenei piacon.

– Amikor Imre megírta a beat-misé, evidens volt, hogy velünk csinálja meg. Az egyház progresszív részének ez óriási propaganda volt.

– A Szupersztár csak 68-69-ben volt. Ha akkor benne vagyunk a világ zenei keringésében, világhíresek lettünk volna, hiszen nem Angliából vagy Amerikából indult el a beat-mise.

– Abszolút testi-lelki barátok voltunk, de hát úgy adódott, hogy engem az Atlasz és a Gemini, Szilast a Centrum hívta.

– A Geminivel is csináltunk néhány beat-misé.

Meg nem tudnám mondani, miért nem találkoztunk 30 éven át. A mostani eufórikus hangulat ezt egyáltalán nem indokolja.

---

¹⁵ Az abonyi bemutató előtt, az utolsó próbák egyikén.

- Ez a találkozás megdöbbentő volt. Félttem, meg sem ismerem, de ugyanolyan, mint 27 éve, még a hajtincse is ugyanúgy áll.
- Ugyanaz a zöld pulóver, és a mozdulatai meg a grimaszai is ugyanazok.
- A szellemiség a 27 évvel ezelőtti. Úgy látszik, ez a fajta zene és a vele járó életmód kortalanít.¹⁶
- Egy pillanatig nem volt kérdéses, hogy vállaljuk-e.
- Bár én ebből élek, föl sem vetődött a gázsi.
- Jó lett volna a többieket is elhívni, de hát elég egy dobos és egy basszus gitáros. Amikor az *Abonyi misé*-re terelődik a szó, már rövidebbek a válaszok, egymásnak engedik át a szót. Rendszeresen visszakanyarodnak a régi beat-misére.
- Hogy mit várunk most ettől? Számomra ez *emlékezés*. Nem nosztalgia. A Szilas-mise ma is megállja a helyét. És mi a szívünk mélyén *beatesek* vagyunk. Ma már más-képpen hangszerelnek, de a beat misét ma is *ugyanúgy* fogjuk előadni.
- *Az újra együtt zenélés öröme*, nagypapa korunkban.
- Mintha csak valaki összetalálkozna harminc évvel ezelőtti szerelmével.
- Mintha újra összeállna egy focicsapat.
- Ez az új mű váratlan volt. Elsőre egy nagy kváz volt. Igényesen megírt programzene.
- Az is igényes volt.
- *Ez komolyzene*. A harminc év mindenféle hatása benne van. *Ez egészen más*.
- *Nem jó keverni a stílusokat*. Ez egyébként nem beat, ez rockosabb. *A régi sláger-szerűbb volt*.
- Ez a hetvenes évek vége és a nyolcvanas évek elejének rock-stílusa. Az akkori legnagyobb sztár Emerson volt. Imre is orgonista, innen a hatás. Abszolút Emerson -hatás.
- Ez nem ilyen egyértelmű. Ebbe bele kell mélyedni.
- Hogy milyen lesz a fogadtatás? Most talán van esély a világsikerre. Ha lenne folytatás, dolgoznánk együtt. Még lehetne rajta alakítani.

A KÓRUS

Ötven-hatvan kórustag gyűlt össze az első összpórára. Kétharmaduk 40-50 éves, a többiek alig húsz év körüliek. Sokan érkeztek gyerekeikkel. Egyesek az elmúlt évek alatt is aktívan énekeltek, s fejlesztették zenei tudásukat, mások most elevenítik fel énektudásukat. A hívó szóra – villámgyorsan terjedt el a hír, hogy Szilas új misét írt – *mindenki lelkesen jött, ám eléggé eltérő motivációval*: „Ez olyan, mint egy jó Koncz Zsuzsa-koncert: akkor is értékes volt, ma is az. Azt mondta egyikük: „Minket a Regnum Marianum is összetart, természetes, hogy jöttem”. A nosztalgia, a barátság és a zene, az éneklés iránti szeretet munkál többségükben. Az zenei anyagot már kazettán megkapták, de többségük nem tudott intenzíven készülni. Többségüknek meglepetés volt az új mise hangzása, mélysége, dallamvilága. Mást vártak. „Ez egy koncertmise, nehezen fér bele a hétköznapi liturgiába. Kiművelt munka: vissza is néz, összegez, és előre is tekint”, fejezi ki egy máig aktív kórustag többük véleményét.

¹⁶ Kékes Zoltán ma is a Dolly Rolls, a dobos Bardóczi Gyula az Old Boys együttes tagja, Ullmann Ottó pedig szabadúszó zenész.

SZÉTTARTÓ INDÍTÉKOK

A 30 évvel ezelőtti beat-mise spontán módon jött létre a nemzetközi beat-mozgalom és a hazai féllegális újravangelizációs mozgalom erőterében. Ma nincsenek ilyenfajta erőterek.¹⁷ Egy máig élő emlék hívja életre a vállalkozást. Ez formálja alkalmi közösséggé a meglehetősen eltérő indítékú résztvevőket. Míg annak idején a beat-mise a szervezők, előadók és befogadók nyelvén szólalt meg, az *Abonyi mise* nyelvét meg kell tanulni, s akik erre szívesen vállalkoznak, vagy a művészi kihívás, vagy a barátság, vagy a nosztalgia kedvéért teszik. A távolság az összegező ópuszt író és hitében egyre mélyülő zeneszerző és az „ugyanúgy” jegyében érkező, máig beates zenésztársak között a legnagyobb. Ők úgy vannak az egészszel, mint a mesét hallgató kisgyermek: egyfelől teljesen azonosul hőseivel, másfelől pontosan érzékeli, mi a mese, mi a valóság. Összeáll a csapat „ugyanúgy”, de mást kell játszaniuk, mint amire számítanak. Mindez áll a kórusra is, ha nem is ilyen mértékben, mert egyfelől ők mindig is kapcsolatban voltak és maradtak a komolyabb egyházi zenével, másfelől számukra, a katolikus vallási elit tagjai számára ez a közreműködés a baráti segítségen kívül egyházi szolgálat is. Kérdés, mi foghaja össze ezt a sokféle, csak részben összehangolódott indítékot.

AZ ÉRKEZŐK

Az abonyi bemutatóra érkezők általában annyit tudtak, hogy a harminc évvel azelőtti beat-mise mellett a szerzőnek egy újabb miséje is elhangzik.

Abonyi középiskolás lányok, a templomi kórus tagjai. Úgy volt, hogy ők is énekelnek, de elég későn kapták meg a kottát, így aztán kimaradtak. Magnóról hallották a művet, amelyről úgy vélekednek, hogy „gyorsabb, mint a hagyományos misék, és egészen más a hangszerelése, mint az orgonás miséknek”. Úgy vélik, eljönnek a koncertre és a misére is a rendszeresen templomba járók, az iskolák tanárai és az önkormányzati képviselők. A harminc évvel ezelőtti eseményről csak annyit tudnak, hogy „itt engedélyezték először” a beat-mise bemutatását.

70 körüli nő Pestről: barátnője tagja a kórusnak, mindig elmegy, ha az Angolkis-asszonyok templomában énekelnek. Erről csak annyit tud, hogy valami koncert lesz.

Két hatvan körüli lajosmizsei nő, a plébános testvérei: Egy jótékonysági koncertre jöttek, amelyen egy abonyi származású zeneszerző művét adják elő. Arra számítanak, hogy „sok nyitottság lesz benne”. Fel is veszik majd magnóra.

Idős hölgy Abonyból: rendszeres templombajáró, hétköznapi is. A plébános hirdette, s ő ott volt 30 éve is, csak arra emlékszik, hogy nagyon szép volt. Sokakat lát itt, akik nem járnak templomba.

Két 40-45 körüli abonyi nő: Nem járnak templomba, de hallották, hogy 30 éve volt itt egy mise, ez érdekli őket. Sokan jönnek, mert újságok is hirdették.

45 körüli abonyi férfi: Kisgyerek korában hallotta a beat-misé, és nagyon tetszett neki.

Negyvenes hölgy Jászberényből: 30 éve mint abonyi ő is énekelt osztálytársaival a kórusban. Az akkori mise „gyors tempója miatt volt más. Akik azon részt vettek, majdnem táncoltak. Egy kis mulatság volt.” Most csak azért jött, hogy találkozzon a régiekkel.

¹⁷ Más fajták persze vannak, ilyen a katolikus karizmatikus mozgalom.

A budapesti Rózsák téri templomi bemutatón:

Idősebb házaspár: Idejárnak templomba. A plébános hívta föl rá figyelmüket. Hogy milyen zene lesz, nem tudják, nem is értik ezeket a zenéket, de remélik, szép lesz.

Idősebb nő, unokájával: Rádióban és tévében is hallotta, hogy a beat-mise harmincéves évfordulójára lesz egy koncert. Annak idején hallotta, de csak halvány emlékei maradtak: valami könnyűzene. Tudja, hogy sokan vannak, akik szerint nem illik a beatzene a templomba, de ő „nagy elvárásokkal” jött, s unokáját is elhozta.

Négy fős család, két kicsi gyerekkel: Szilastól mindössze az *Üdvözlégy Mária*-t ismeri, reméli, jó lesz.

Fiatalabb nő: Ismerősei hívták, fogalma sincs, most mi lesz. Volt már „könnyűzenei misén”, reméli, ez is szép lesz.

Idősebb hölgy, 18 körüli evangélikus fiával: Kíváncsian várják, valami szépre számítanak. A fiú úgy véli, ez a zene majd „feldobja a hangulatot”.

Két idősebb hölgy: Idejárnak templomba, a diákmisére is járnak, ahol szoktak gitározni a fiatalok. Ezzel szerintük „a fiatalokat jobban össze lehet hozni”.

18 éves lány: Úgy véli, hogy az ilyen újfajta zene „teljesen elfogadható” a katolikus egyházban.

Három huszonéves fiatal: Hallották, hogy koncert is lesz a mise keretén belül, de nem tudják megfogalmazni, mit várnak tőle.

Középkorú nő, egyházközségi titkár: Annak idején nem hallotta, de nagyon kíváncsi, hiszen ifjúsága zenéje. Úgy véli, hívő fiatalok csinálták, mert fontosnak tartották, hogy „mások is kötődjenek a liturgiához, mert örömet akartak szerezni vele, adni valamit az Úr dicsőségére”.

Míg harminc évvel ezelőtt „beat-mise” hallatán minden fiatal legalább az összetett szó előtagját ismerte, s hívőt, nem-hívőt egyaránt izgalomba hozhatta a szokatlan szóösszetétel, a példátlan esemény tudata, most a résztvevők nagyobb része igazából nem tudja, mi lesz, sokan templomukba jönnek, bízva abban, hogy megint valami szép esemény lesz. Az abonyiak egy részét a városukban történt eseményre emlékezés, egy másik kör az egyházi könnyűzenei esemény, egy még kisebb kört kifejezetten a beat-mise vonzott. Kevés tehát a nagy intenzitású és körülhatárolható elvárás, és akik ilyenekkel jöttek, azoké eléggé eltérő.

AZ ESEMÉNY

Abonyban, az *Abonyi mise* ősbemutatóján is már teli templom a misére (amelyben a Húsvéti beat-mise is megszólalt) zsúfolásig megtelt, mintegy 650-en lehettek¹⁸. Többen voltak nők, mint férfiak, de minden korosztály képviselve volt. Az abonyiak is többen, mint egy átlagos vasárnap, és sokan érkeztek az ország minden tájáról. Az ősbemutató előtt a plébános és a karnagy is beszélt a rendezvényről, Szilas Imréről, a 30 évvel ezelőtti beat-miséről, valamint a mostani műről: a tételekről, a zenei kifejező eszközökről. (Ez csak itt történt.) A közönség az egyes tételek között is tapsolt (csak itt történt ilyesmi.), majd a koncert egyöntetű, erőteljes tappsal zárult. (Itt volt a legspon-tánabb és legmeggyőzőbb.) A mise elején szót kapott a karnagy is, és az 1996-ban komponált Miatyánk megtanulására is sor került. A misén a zenére néhányan ütemesen ringatóztak, a majd egy óra hosszát tartó prédikáció alatt azonban többen eltávoztak. A prédikáció (itt egyedül) kapcsolódott a zenei eseményhez oly módon, hogy a

¹⁸ Szombat délután és este

legutóbbi évtizedek két legjelentősebb csodájaként az 1956-os forradalmat és az 1967-es Szilas-misé-t említette. A mise végén a közönség felállva tapssal köszöntötte, ünnepelte a szerzőt és a kórust. (Itt alakult ki igazán forró hangulat.) Bár a plébános kérte Szilast, jöjjön le a karzatról, hogy a jelenlévők megismerhessék, ő inkább ráadást adott.

A Rózsák téri templomban¹⁹ iszonyúan hideg volt, s ez is rányomta bélyegét a hangulatra. Elég szép tömeg gyűlt össze, de nagyon kevés fiatal. A bevonulás utáni (1967-es) beat-zene óriási megdöbbenést keltett. Kiderült, a többség nem tudta, mire jött. Ahogyan aztán a beleszoktak ebbe a zenébe, próbálták – legalább a refrént – együtt énekelni a zenészekkel.

A Mátyás-templomban a vasárnap reggeli ifjúsági misén hangzott el a beat-mise, a szokásos 10 órás koncert-misén, ahol az *Abonyi mise* is elhangzott, már nagyon kevés fiatal volt. A koncert-misék törzsgárdája, külföldi turisták és néhány tucatnyi beavatott vett részt.²⁰ A nagyon hosszú, túlságosan kegyes, intellektuális és patetikus prédikáció nemigen illeszkedett az eseményhez, amellyel kapcsolatban – azon kívül, hogy a pap a misét a zeneszerzőért ajánlotta föl – csak egy száraz mondat hangzott el. Sokakat az is zavart, hogy az *Abonyi mise* előtt bevonulásra a beat-mise részlete hangzott el, majd gregorián zsoltáréneklés és hagyományos népének is beékelődött a tételek közé.

A Magyar Szentek új templomában, amely egyben az egyetemisták temploma is²¹, az esti mise keretében hangzott el a beat-mise, és a mise után az *Abonyi mise*. A szombati mise törzsközönségén kívül elég sok fiatal vett részt, de többségben volt az a korosztály, amely annak idején tizenévesként hallhatta a beat-misé-t, köztük szép számmal zenésztársak, egyházi zenészek. Eléggé családias volt a légkör, s ezt az is elősegítette, hogy egy papnövendék mondta a homiliát.

Az események tehát *meglehetősen eltérő történések* voltak. Igazi nagy esemény, úgy tűnik, csak Abonyban volt, annak ellenére, hogy itt is nagyon heterogének voltak az elvárások. A másik három *alkalommal csak részlegesen alakult ki kommunikáció* az előadók és a befogadók között, még leginkább a negyedik alkalommal, amikor legnagyobb volt a beavatottak és a kollégák aránya.

A TÁVOZÓK

Hetven véleményt gyűjtöttünk össze, legtöbbet Abonyból.

Középkorú férfi, egy másik hasonló korú lányával: Mind a kettő *tetszett* mindannyiuknak.

Harmincas férfi: Mindkettő *szokatlan* volt, az *Abonyi mise* közelebb állt hozzá.

66 éves hölgy Szolnokról: „Csodálattal” hallgatta az *Abonyi misé*-t, és a beat-mise is *tetszett* neki.

Idősebb férfi, zenész: Gratulál Abonyinak a *szívélyes rendezésért*, de a prédikációból 20 perc is elég lett volna.

Ötven körüli asszony: 1974-ben „egy ceglédi csapattal” énekeltek Szilas beat-miséjét, ő játszott benne a hegedűszólot. „Megfoghatatlan, szavakban ki nem fejezhető érzés” volt újra hallani. Ugyanazon a nyáron Zebegényben az esti szentmise után Szilas *Üdvözlégy*-ét énekelte. Most pedig egy *gyönyörű* művet hallott, mely a *feltámadás hangulatát* fejezi ki.

¹⁹ Szombat este

²⁰ A legbeavatottabbak már Abonyban ott voltak.

²¹ Szombat este

10-12 éves gyerekek: Nagyon tetszett nekik a „*műsor*”. Hatvanon felüli hölgy, a soroksári énekkar tagja: *Lélekemelő* élmény volt számára, pedig a beat-zenét el nem tudta volna képzelni templomban.

Középkorú férfi, hitoktató Újszilvásról: Két faluból hozta hittanosait. *Csodálatos* élmény volt számukra. Úgy érzi, van mit továbbadni az otthon maradtaknak.

Idős hölgy Abonyból: Úgy véli, Szilas jól számolt el zenei talentumaival. Szeretné, ha a Mindszenty boldoggá avatására is írna egy misét.

Nem hívő középiskolás fiú: Az egész est tetszett neki „zeneileg”, jobban az *Abonyi mise*, mert „konzervatív beállítottságú”.

Idősebb abonyi hölgy: Mindkét mű nagyon tetszett neki, ilyen műnek szerinte helye lenne a templomban máskor is, talán *vonzaná is a fiatalokat*.

Két idősebb hölgy Budapestről, a plébános egykori kispesti hívei: Az abonyi misét „*megnyugtatóbbnak*” tartották, mint a „hangosabb és zajosabb” beat-misé. Úgy vélik, az ilyesmi *megfoghatja az ifjúságot*.

Hatvanas hölgy, a plébános házvezetőnője: Nagyon tetszett neki mindkét mű, pedig az ő korosztálya általában nemigen szereti az ilyesmit, mondják is, ha gitárral látnak valakit bejönni a templomba, hogy megint diszko lesz.

Vélemények a budapesti bemutatók után

Idős hölgy: Idejár templomba, de nem tudta, hogy ma milyen mise lesz. *Botránysnak* tartja, hogy „mit meg nem engednek manapság a templomban”.

Húsz év körüli fiatalember: Nem jár templomba, betévedt a dobszóra. Nem igazán tetszett neki, szerinte *nem templomba való*, túl hosszú is volt.

Harmincas férfi kisgyerekekkel: Templomba ritkán jár, de a pop és a rock érdeklí, „ez a zene azonban nagyon rossz volt, egy *barokk zene* négynegyedes ütemben.”

Bölcsészhallgató lány: Furcsának találta a zenét, mert „valami modernnek és szentnek a keveréke”. Neki ez nem tetszik, mert „mindennek megvan a maga helye, és ha valakit csak ezzel lehet *templomba csalni*, az már rég rossz.” Zavarta a latin nyelv és az *áhítatot akadályozó*, túlságosan hangos modern zene keveredése is.

Fiatal református pár: Kíváncsiak voltak, milyen egy beat-mise. A zene tetszett nekik, de a református istentisztelethez képest a „koreográfiát” nagyon furcsának találták.

70 év körüli, nyugalmazott magas rangú katonatisztek: Nem erre készült, a „rég gregorián dolgokat” kedveli, de nagyon *kellemesen csalódott*, mondja egyikük. Másikük (könnycseppel a szemében) hozzát teszi, hogy „a modern része” is tetszett, pedig ő maradinak tartja magát, olyannyira, hogy a bajtársi találkozókön csak latin misét hajlandók hallgatni,

Középkorú, jólöltözött férfi: Közli, hogy valamelyest ért a zenéhez. Ő kihagyta volna a túl dzsesszes részeket, amelyek inkább *dzsessz-klubba való*k. A többi viszont nagyon jó volt. Úgy véli, nemcsak gregoriánnal lehet dicsérni az urat.

Idősebb, jól öltözött úr: A korálos részek tetszettek neki jobban, *a dob egy kicsit erős* volt, de hát ezt is el kell fogadni. Reméli, permanens újdonság lesz, s majd *hat a fiatalokra*.

Középkorú kosztümös hölgy: Körülbelül erre számított, mert már régebben is hallott ilyesmit külföldön. Az talán még ennél is „felszabadultabb” és modernebb volt.

Középkorú hölgy: Bevallja, konzervatív, a klasszikus miséket szereti, de az orgona a végén tetszett. A dob viszont zavarta, az *csak a fiatalokat szabadítja föl*. Az olasz turisták majdnem tánra perdtültek mellette.

Ötvenes házaspár: Nagyon tetszett nekik, „*harmonikusan keveredett* benne a zenetörténet minden irányzata”. A „dobhangsúly” pedig – bár szokatlan egy istentiszteleten - „fölrázta” bennük érzéseiket.

Három középkorú hölgy, három idős hölgy, két másik középkorú hölgy, egy másik idősebb nő, két fiatal nő: Nagyon tetszett nekik, mert gyönyörű volt, egyébként a *Mátyás-templomban mindig minden olyan gyönyörű*.

Idős úr: Szép volt, mert olyan sokan voltak, többen, mint szoktak.

Negyvenes nő: Férje énekelt a kórusban, így már egyes részleteit hallhatta. Ez nem beat-mise, hanem *modern ritmussal megerősített istentisztelet*. Látta, hogy többen felkapták a fejüket, ám a többségének tetszett.

Középkorú úr (akcentussal, nem régen jött haza külföldről): *Csodálatosnak, modernnek* tartja, jogosnak tartja a nagy tapsot a végén, csak azt nem érti, miért nem adják elő a Zeneakadémián.

Ötvenes férfi, mérnök és karnagy: Annak idején maga is írt beat-miséket. *Ez a mű túl nehéz ahhoz, hogy populáris legyen*. Mintha egy zeneakadémista ujjgyakorlata lenne. Az orgona túl nagy szerepet kap benne, túl hosszú a Kyrie, túl erős az Emerson-hatás.

Huszoneves építész-mérnök, amatőr dzsessz-zenész: *Profí munkának* tartja, az előadást is. Keveredni érzi benne Bachot, Orffot, Emersont. Ez már nem beat, hanem inkább rock. Nem válik előnyére, hogy túl könnyen észre lehet venni az elemeket, talán azért, mert nincsen eléggé összedolgozva.

Lényegesen különbözik az abonyi és a budapesti fogadtatás. Abonyban inkább az ünnepi esemény egészét értékelik, mint a zeneművet. Kedvezően fogadják az ilyenfajta műveket nem igen ismerő hívek is az *Abonyi misé-t*, mert *legitimálja*, „*megszenteli*” a *kontextus*: a mise, az egyház, a ünnepi alkalom, ahová sokfelől érkeztek, a harminc évvel ezelőtti esemény (amire büszkék, amelyet volt káplánjuk az 56-os forradalomhoz hasonlít), az Amerikából érkezett zeneszerző és a pesti zenészek, énekesek. Mindenesetre ha nem is feltétlenül ízlésbeli változást, de a tolerancia változását jelzi, ahogyan az idősebb hívek legalább is tolerálják ezt a fajta zenét.

A budapesti fogadtatás sokkal heterogénebb. Itt már magas arányú a *reflektív-kritikus*, a *szakszerű* és az *elutasító* vélemények aránya. Itt is szép számmal fordul elő a *feltétel nélküli pozitív*, a „minden szép, amit a templomunkban kapunk” attitűd, csakhogy ez esetben nem az abonyi naiv változat, hiszen itt a templom az elegáns Mátyás-templom, a maga koncert-miséivel, a magatartás pedig egyszerre jelez *egyházi identitást és fogyasztói mentalitást*. A fővárosban is tapasztalható az idősebb korosztály *zenei ízlésének nyitottabbá válása*.

SAJTÓ-VISSZHANG

Az *Abonyi mise* kapcsán mind az egyházi, mind a világi sajtó elsősorban a hajdani beat-miséről ír.²² Mintha ezzel a művel nemigen tudnának mit kezdeni. Akik mégis írnak, bennfentesek.

Az *Új Emberben* az a *Szikora József* írt Szilas Imréről, az egykori beat-miséről és az új műről²³, aki maga is részt vett a Felső-Krisztina templom beat-miséinek előadásában.

²² B. PETŐFI ÁGNES: harminc éves a beat-mise. = Igen, 1997. 5. sz. 11-13. o.

A világ első rockmiséje. = Új Misszió. 1997. 5. sz.

WALTHER TAMÁS: Gitárral a templomban. = Magyar Fórum, 1997. ápr. 24.

MÁRIÁSS PÉTER: Az első beat-mise. = *Zászlónk*, 1996 szept. 18-19. o.

²³ Missa Aboniensis. = *Új Ember*, 1997. ápr. 27. 6. o.

„Ez valami más. Szólnak a gitárok és a dob, ez mégis több annál, hogy egy tizenhét éves fiú valami újat, valami mást akar. Bár az is jó volt, egyes tételeit, különösen az Üdvözlégy Máriát azóta is éneklük. A negyedik X-et taposó zenészek is jobban vonzódnak a teenager miséhez, nem könnyű nekik a műfajok határán át ide-oda járkálni. 'Az asszociációim Bach-tól származnak, de – mint az egész generációim – át vagyok itatva a rockkal. Ez elől nem lehet és nem is akarok kitérni', mondja Szilas. És szól az *Abonyi mise*, a gótikus ívek alatt ismerősnek tetszenek az archaizált dallamok, a Bach-reminiszcenciák. Láthatóan élvezik az énekesek, a zenészek derekasan küzdenek. Az orgona Szilas Imre ujjai alatt kísérletet tesz arra, hogy 'a földön túli világhoz' emelje a szívünket. Úgy tűnik, sikerrel. A teenager mise és az Abonyi mise szerzője ismeri az *egyház tanítását* a liturgikus zenéről. Tudja azt is, hogy ez örök vita tárgya, bár ő nem vitatkozni akar. Mert „nem a zene az igazán fontos, hanem az, hogy az ember Istent dicsőítse általa”. Egy öreg néger asszony kérdezte Amerikában: "Tán csak az ördögnek lehetnek jó dallamai?" Szilas Imre is azt igyekszik bizonyítani: nem"

Gyorgyovich Miklós, aki részt vesz (feleségével és fiával együtt) az énekkarban a mű előadásában, a jezsuita folyóiratban, a *Távlatok*-ban²⁴ ír az *Abonyi misé*-ről: „Ez a misekompozíció az öröm zenéje, helyenként az extatikus öröme. Olyan zenemű születésének lehettünk tanúi és bábái, mely hasonló népszerűsége tehet szert, mint egykor a *Missa Luba* a maga elementaritásával, vagy a *Kreol mise*, mely hasonlóan igényes zene. Szilas miséje felépítésében az ordinárium tételeit szólaltatja meg, nyelve latin (ebben is hasonlít a Luba-miséhez), így bárhol megértési nehézség nélkül előadható a világegyházban. A Kyrie-tétel gyönyörű és meglehetősen bonyolult fuga, mely háromszor indul el, ahogyan a szöveg kívánja. Az emberi hang dominál mindvégig, és sóhajt az Égig az Úr irgalmát kérve. A Glória elején ismételten lefutó hárfaszerű hangok mintha a tömjénezés mozdulatait utánoznák. Majd a kórus a népvándorlás korának zenéjét idéző kvartpárhuzamban éneklő markáns dallamát, melyet a szintetizátor igen csak mai hangzású effektusai váltanak. A két hangzásvilág ötvözése remekül sikerült. Olykor a díszítésben egymást követő négy nagy szekund lépés (tritonus) jelentkezik. A kórus hangzása a tételben olykor musicalre emlékeztet a recitativók miatt. A Credo alapjában véve jazz muzsika. A swing stílusban megírt zene a teremtő Isten játékos jókedvét mutatja meg, a boldog Isten örömét. Ám ennek a könnyedségnek egyszerre vége szakad, és impresszionista képként jelenik meg előttünk néhány esemény. Krisztálytisztá, egyszerű altszólo tesz hitet Jézus Krisztus megtestesülésének titka mellett. Majd a méltóságteljes zene lefelé lépkedő hangok által jeleníti meg Jézus kereszthalálát. Az orgona egyre több feszültséggel teli akkordot szólaltat meg, melyek Krisztus agonizálását jelenítik meg. Azután pedig, ahogy Jézus feltámad, feltámad a zene is, kicsattan a jókedv, s ha lehet, még vidámabb, mint a tétel elején. Ez a jókedv kíséri végig, s koronázza egy hatalmas Amen. A Sanctus magasról indul, s szárnyal, mint az angyalok éneke. Jellegzetes magyar dallam ez. (A dicsőítés rövid dallamívében négy kvartlépés hallható, kodályi reminiszcenciákat ébresztve.) A tétel mindvégig erőteljes hangzású, melyben a zenekar mintegy párbeszédet folytat a kórossal. A Benedictus finom szoprán-tenor kettőssel indul, s hosszasan, fényesen oldódik a hozsannázásban. A tétel érdekessége egy zenekari ostinato, mely ír dudanótára emlékeztet. Számomra mégis az Agnus Dei a legizgalmasabb zene, melynek kórusában újra megjelenik a kvint- és kvartpárhuzam. Ebben a tételben mintha a zenekar evilági darabosságáa birkózna egyfajta, a *transzcendensre nyitott* emberhanggal. Mintha a föld hangjai szólalnának meg a zenekarban, s a menny felé vágyakozó ember éneke csendülne föl a sokszor ismételt miserere-ben, dona nobis pacem-ben.”

²⁴ Abonyi mise – az öröm zenéje. = *Távlatok*, 1997. 2. sz. 484-484. o.

EGYHÁZI FOGADTATÁS

A művel megkínált egyházközségek mind szívesen fogadják az eseményt, de eléggé eltérő motivációval. Nagy András, az abonyi plébános a világon először Abonyban megszólaló beat-mise ősbemutatójának évfordulóját emeli ki. Écsy Gábor, a Magyar Szentek templomának plébánosa abban reménykedik, hogy a közelben lévő egyetemisták és főiskolások is nagy számban hallgatják meg. Spányi Antal érseki helynök, a Rózsák terei templom plébánosa úgy véli, „Példaértékű lehetne ennek a 30 éve, fiatal szerző által komponált, fiatal közönség előadásában hallhatott műnek a felelevenítése, ismételt meghallgatása. A fiatal generáció – a hívő fiatalok – számára így is világossá válhatna, hogy a saját örömeikre szolgáló, *a maguk kifejezési eszközeivel adott hálaadás* épp oly értékes, mint hajdan korok immár klasszikussá vált művészeinek világhíressé vált alkotásai. Az élmény mellett ösztönző lehet arra, hogy *a magunk örömeinek megélése és* a katolikus hitünk megvallása nem zárja ki egymást, sőt egyébe ötvözve, *a mai kor igényei* szerint bemutatathatja a vallásos fiatal közösségek alkotóerejét.” Rumszauer Miklós nagykanizsai káplán a plébániájára, majd az andocsi regionális ifjúsági lelkigyakorlatra hívja a Szilas-művet. *Gál Ferenc*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem rektora pedig szeretné, ha a III. Piliscsabai Egyházzenei Napok repertoárját színesítené Szilas műve, mely az egri érsek miséjén hangzana el. Így aztán az Abonyi misét – ha áttételesen is – a magyar katolikusság első embere, a püspöki kar soros elnöke is legitimálná.

A LEGENDA ÁRNYÉKÁBAN

A harmincéves évfordulón fölelevenedett a legendássá vált esemény, s az *Abonyi mise* mint esemény óhatatlanul a legendás beat-mise árnyékába került. Történelmi helyzet, két egymással interferáló mozgalom egyesített erőtere híján ez a kétségkívül értékes mű csak a maga művészi erejére és barátok összefogására támaszkodhatott. A túrt kategóriából az egyházon belül is átkerült az óvatosan támogatott művek kategóriájába, de a félig-meddig kanonizált művek nem lehetett akkora varázsa, mint a félig-meddig tiltott gyümölcsnek annak idején. Így csak csendes, meghitt sikere lett. Ahhoz képest, persze, hogy milyen kevés volt az idő és a pénz, hogy mennyire széttartó indítékokból szövődött össze és szólt meg elfogadható színvonalon a produkció, kisebb csoda történt. Nehéz elképzelni, mi történt volna, ha Szilas ma is színvonalas és egyben populáris művet ír. Égető szükség lenne ilyenre. Talán nem elképzelhetetlen, hogy majd egyszer ilyet is ír a mai napig is népéneként énekelt Üdvözlégy szerzője. Az is lehetséges, hogy szponzorok és hivatásos menedzserek mégis csak felröppentik ezt a művet, együtt a világszínű beat-misével. Vagyis annak árnyékában? Úgy tűnik, csak így lenne esélye egy kisebbfajta világsikerre is. De miért ne lehetnének megelégedve az *Abonyi mise* tisztes sikerével, *egy igazi érték felvillanásával egy legenda árnyékában*? Úgy vélem, hogy vannak, lehetnének még szép számmal, akiknek Majlandban is az abonyi tornyok jelentik az idők jeleit.